

Arribar a la persona en la seva integritat: el paper dels afectes (I)

Algunes persones, quan pensen en la formació, tendeixen a considerar-la com un saber. Tanmateix, arribar a la integritat de la persona requereix pensar en la formació com un ésser. Es tracta d'un objectiu molt més alt: submergir-se en el misteri de Crist i deixar que la gràcia ens vagi transformant progressivament per configurar-nos amb Ell.

31/07/2018

Jesucrist és, sens dubte, l'amor de la nostra vida: *no el més gran entre altres, sinó aquell que dona sentit a tots els altres amors* i els interessos, il·lusions, ambicions, treballs, iniciatives que omplen els nostres dies i el nostre cor. D'aquí que sigui fonamental mantenir en la nostra vida espiritual «*la centralitat de la persona de Jesucrist*».[1] Ell és el camí per entrar en comunió amb el Pare en l'Esperit Sant. En Ell es desvela el misteri de *qui és l'home*,[2] a què està cridat. Caminar amb Crist implica créixer en coneixement propi, endinsar-se també en el mateix misteri personal. Per això, deixar que Jesús sigui el centre de la nostra vida porta, entre altres coses, a «redescobrir amb llums nous el valor antropològic i cristià dels diferents mitjans ascètics; arribar a la persona

en la seva integritat: intel·ligència, voluntat, cor, relacions amb els altres (...)».[3]

Aquesta persona *a qui cal arribar* som nosaltres mateixos, són totes les persones que atrapem amb la nostra amistat, amb el nostre apostolat. La formació que rebem i impartim ha d'arribar a la intel·ligència, la voluntat i els afectes, sense que cap d'aquests elements quedi descurat o simplement *sotmès* als altres. Aquí ens centrarem sobretot en la formació de l'afectivitat, donant per descomptada l'enorme rellevància del fet que es basi en una bona formació intel·lectual. Considerar la importància de la formació integral ens permetrà *redescobrir* la gran veritat que engloba la identificació que sant Josepmaria establí entre fidelitat i felicitat.[4]

Formar-se per entrar en sintonia amb Crist

Algunes persones, quan pensen en la formació, tendeixen a considerar-la com un *saber*. Així, tindria bona formació qui al llarg de la vida ha rebut bons continguts doctrinals, ascètics, professionals, etc.

Tanmateix, no n'hi ha prou amb un concepte d'aquest estil: arribar a la integritat de la persona requereix pensar en la formació com un *ésser*. Un bon professional *coneix* la ciència i la tècnica que requereix la seva professió, però té quelcom més: ha desenvolupat hàbits —maneres de ser— que el disposen a aplicar bé aquesta ciència i aquesta tècnica que posseeix: hàbits d'atenció als altres, de concentració en el treball, de puntualitat, de digerir èxits i fracassos, de perseverança, etc.

De la mateixa manera, ser un bon cristià no és simplement conèixer — al nivell adequat a la mateixa situació a l'Església i a la societat— la doctrina sobre els sagraments, o

sobre l'oració, o sobre les normes morals generals i professionals. Es tracta d'un objectiu molt més alt: submergir-se en el misteri de Crist per conèixer-ne l'amplada, la profunditat (cf. *Ef* 3, 18), deixar que la seva vida entri en la nostra, i poder repetir amb sant Pau que «ja no soc jo qui visc; és Crist qui viu en mi» (*Ga* 2, 20), és a dir, ser «alter Christus, ipse Christus»,^[5] deixar que la gràcia ens vagi transformant progressivament per configurar-nos amb Ell. Aquest deixar actuar la gràcia no és merament passiu, no consisteix només a evitar posar obstacles, ja que l'Esperit Sant no ens transforma en Crist sense la nostra cooperació lliure, voluntària. Però tampoc n'hi ha prou amb això: lliurar-nos al Senyor, donar-li la nostra vida, no és només donar-li les nostres decisions, els nostres actes; és també donar-li el nostre cor, els nostres afectes, fins i tot la nostra espontaneïtat. Per a això és

imprescindible una bona formació intel·lectual i doctrinal que configuri el cap, que incideixi en les nostres decisions, però és també necessari que aquesta doctrina cali i arribi al cor de la persona. I això requereix lluita... i requereix temps. Dit d'una altra manera, cal adquirir virtuts, i precisament en això consisteix la formació.

No és estrany trobar-se amb persones que temen que la insistència en les virtuts acabi conduint al voluntarisme. Res més lluny de la realitat. Potser, en l'arrel d'aquesta confusió, hi hagi una visió errada de la virtut, que la considera un simple suplement de força en la voluntat, que fa a qui la posseeix capaç de complir la norma moral, fins i tot quan aquesta s'oposa a la mateixa inclinació. Es tracta d'una idea força difosa i, efectivament, d'origen voluntarista. En definitiva, la virtut consistiria en la capacitat

d'anar contra el corrent de les mateixes inclinacions quan la norma moral així ho requereix.

Naturalment, hi ha quelcom de veritat en això, però es tracta d'una cosa *incompleta* que transforma les virtuts en qualitats fredes, que portarien a la negació pràctica de les mateixes inclinacions, interessos i afectes i que, sense voler, acaben convertint la *indiferència* en un ideal: com si la vida interior i el lliurament consistissin a arribar a no sentir-se atret per res que pugui obstaculitzar les decisions futures pròpies.

Plantejar la formació d'aquesta manera impediria arribar a la persona en la seva integritat: intel·ligència, voluntat i afectes no estarien creixent junts, de bracet i ajudant-se mútuament, sinó que alguna d'aquestes facultats n'estaria aixafant alguna de les altres. El desenvolupament de la vida interior, en canvi, requereix aquesta

integració i, sens dubte, no porta a empètir-se, a perdre interessos i afectes; no té per objectiu que no ens afectin les coses, que no ens *importi el que és important*, que no ens *faci mal el que és dolorós*, que no ens *preocupi el que és preocupant* o que no ens *atregui el que és atractiu*. Al contrari, condueix a expandir el cor, que s'omple d'un amor gran, des del qual mira tots aquests sentiments i aconseguix, per això, veure'ls en un context més ampli que proporciona recursos per afrontar els que plantegen una dificultat, i ajuda a captar el sentit positiu i transcendent dels que resulten agradables.

L'Evangelí ens mostra l'interès sincer del Senyor pel descans dels seus: «Veniu ara vosaltres sols en un lloc despoblat i reposeu una mica» (Mc 6, 31), o també la reacció del seu cor davant del sofriment dels seus amics, com la Marta i la Maria (cf. Jn 11, 1-44). No podem imaginar que en

aquells moments Jesucrist estigués *actuant*, com si, en el fons, per la seva unió amb el seu Pare, el que passava al seu voltant li fos indiferent. Sant Josepmaria parlava d'estimar el món i de fer-ho apassionadament,[6] impulsava a posar el cor en Déu i, per Ell, en els altres, en el treball que ens ocupa, en la tasca apostòlica, perquè «el Senyor no ens vol eixuts, encarcerats, com una matèria inerta».[7] La disponibilitat, per exemple, no és la disposició d'aquella a qui li és indiferent una cosa o una altra, perquè ha aconseguit perdre tot l'interès, potser per evitar patir quan se li demani una cosa que el contraria; sinó la disposició grandiosa de qui sap prescindir en un moment d'una cosa bona i atractiva per concentrar-se en una altra cosa en la qual Déu l'espera, perquè viure per a Déu és el que profundament vol. Es tracta d'algú, en definitiva, amb cor gran, amb interessos, amb ambicions bones que

sap superar quan convé, no perquè les negui o perquè intenti que no l'afectin, sinó perquè el seu interès per estimar i servir Déu és encara molt més gran. I no només és més gran, sinó que és —s'ha anat convertint en— el que dona sentit i conté per si mateix tots els altres interessos.

Gaudir amb la pràctica de les virtuts

La formació de les virtuts requereix lluita, vèncer la mateixa inclinació quan s'oposa als actes bons. Aquesta és la part de veritat que conté el concepte reductiu —voluntarista— de virtut, al qual ens referíem abans. Però la virtut no consisteix en aquesta capacitat d'oposar-se a la inclinació, sinó més aviat en la formació de la inclinació. L'objectiu no és, doncs, ser capaços de deixar habitualment de banda l'afectivitat per poder guiar-se per una regla

externa, sinó més aviat formar l'afectivitat de manera que siguem capaços de gaudir en el bé realitzat. La virtut consisteix precisament en aquest goig en el bé, en la formació —diguem-ho així— del *bon gust*: «[Feliç l'home] que estima de cor la Llei del Senyor, la repassa de nit i de dia» (Sl 1, 2). En definitiva, la virtut és la formació de l'afectivitat i no l'hàbit d'oposar-s'hi sistemàticament.

Mentre la virtut no està formada, l'afectivitat pot plantejar una resistència a l'acte bo, que cal vèncer. Però l'objectiu no és simplement aconseguir vèncer-la, sinó més aviat desenvolupar el gust per aquest comportament. Quan es té la virtut, l'acte bo pot continuar costant, però aconsegueix alegria. Posem-ne algun exemple. Aixecar-nos puntualment al matí —el *minut heroic*—[8] probablement ens costi sempre: potser no arribarà el dia en què quan soni el despertador no ens vingui de

gust quedar-nos una estona més al llit. Però si ens esforcem habitualment a vèncer la mandra per amor a Déu, arriba el moment en què fer-ho ens alegra, mentre que cedir a la comoditat ens desplaça, ens deixa mala boca. Paral·lelament, per a una persona justa, emportar-se un producte del supermercat sense pagar no només li resultaria *prohibit*, sinó també lleig, desagradable, discordant amb les seves disposicions, amb el seu cor. Aquesta configuració de l'afectivitat que genera aquesta alegria davant del bé i aquest disgust davant del mal no és una conseqüència col·lateral de la virtut, sinó que n'és un component essencial. Per això la virtut ens fa capaços de gaudir del bé.

No és aquesta una idea merament teòrica. Al contrari, té una gran incidència pràctica saber que quan lluitem no ens estem *acostumant a fastiguejar-nos*, sinó que aprenem a

gaudir del bé, tot i que de moment això exigeixi anar contra corrent. La formació de les virtuts fa que les facultats i els afectes aprenguin a centrar-se en el que veritablement pot satisfer les aspiracions més profundes, i atorguin llocs secundaris —sempre subordinats als principals— al que simplement està en l'ordre dels mitjans. En última instància, formar-se en les virtuts és aprendre a ser feliç, a gaudir *del* que és grandios i *amb* el que és grandios, és, en definitiva, preparar-se per al Cel.

Si formar-se és créixer en virtuts i les virtuts consisteixen en un cert ordre en els afectes, es pot concloure que tota formació és formació de l'afectivitat. Potser, en llegir això, algú podria objectar que, en l'esforç per adquirir virtuts, el seu intent era més operatiu que afectiu, i fins i tot afegir que anomenem virtuts uns hàbits *operatius*. És cert. Però si les

virtuts ens ajuden a *fer* el bé és perquè ens ajuden a *sentir* correctament. L'ésser humà sempre es mou cap al bé. El problema moral és, en última instància, perquè el que no és bo se'ns apareix —es presenta als nostres ulls— com a bo en una situació concreta. Que això passi es deu al fet que el desordre de les tendències porta a exagerar el valor del bé al qual es dirigeix alguna d'aquestes, de manera que es considera més desitjable en aquesta situació que un altre bé amb el que ha entrat en conflicte, que, tanmateix, té més valor objectiu perquè respon al bé global de la persona.

Potser s'enten millor amb un exemple. En una situació concreta ens podem trobar davant de la tessitura de dir la veritat o no. La tendència natural que tenim a la veritat ens la presentarà com un bé. Però també tenim una tendència

natural a l'estima dels altres que, en aquest cas concret, si ens sembla que la veritat ens faria quedar malament, ens presentarà la mentida com a convenient. Aquestes dues tendències entren en conflicte. Quina prevaldrà? Dependrà de quin dels dos béns sigui més important per a nosaltres i, en aquesta valoració, l'afectivitat hi té un paper decisiu. Si està ben ordenada, ajudarà la raó a percebre que la veritat és molt valuosa i que l'estima dels altres no és desitjable si exigeix renunciar-hi. Aquest amor a la veritat per sobre d'altres béns que també ens atreuen és precisament el que anomenem *sinceritat*. Però si l'afany per quedar bé és més fort que l'atracció de la veritat, és fàcil que la raó s'enganyi, i fins i tot sabent que això no és bo, consideri convenient mentir. Tot i que sapiguem perfectament que no s'ha de mentir, considerem que en aquest cas ens convé fer-ho.

L'afectivitat ordenada ajuda a fer el bé, perquè abans ajuda a percebre'l. Interessa molt formar-la. Com ho podem aconseguir? N'intentarem exposar algunes idees al proper editorial. Ara ens limitarem a assenyalar quelcom que convé saber abans d'afrontar aquest tema.

La voluntat i els sentiments

Acabem d'afirmar que una afectivitat ordenada ajuda a actuar bé. El mateix es pot dir en sentit contrari: actuar bé ens ajuda a ordenar l'afectivitat. Sabem per experiència —i convé no oblidar-ho si no volem caure fàcilment en frustracions i desànim— que no podem controlar directament els nostres sentiments: si ens envolta el desànim, no podem resoldre el problema *decidint* sense més ni més sentir-nos alegres. El mateix passa si en un cert moment ens volem sentir més audaços, o menys tímids, o si volem no tenir por

o vergonya, o no sentir l'atracció sensible d'una cosa que considerem desordenada. Altres vegades potser voldríem tractar amb desimboltura una persona per la qual sentim un cert rebuig involuntari per raons que reconeixem nímies, però no ho aconseguim superar i ens adonem que proposar-se sense més ni més tractar-la amb senzillesa no resol la dificultat. En definitiva, no n'hi ha prou amb una decisió voluntària perquè els sentiments s'ajustin als nostres desitjos. Tanmateix, que la voluntat no controli directament els sentiments no vol dir que no tingui cap influència sobre aquests.

En ètica, el control que la voluntat pot exercir sobre els sentiments es qualifica de *polític*, perquè és semblant al que un governant té sobre les decisions dels seus súbdits: no les pot controlar directament, ja que ells són lliures; però pot prendre certes mesures —per exemple,

disminuir els impostos— i esperar que produeixin certs resultats —per exemple, un augment del consum o de la inversió— a través de la voluntat lliure dels ciutadans. També nosaltres podem dur a terme certs actes que esperem que suscitin uns sentiments concrets: ens podem aturar a considerar el bé que farà una tasca apostòlica per a la qual busquem ajuda com a mitjà per sentir-nos més audaços quan sol·licitem un donatiu per posar-la en marxa. Podem considerar la nostra filiació divina i esperar també que un revés professional ens afecti menys pel que fa a la sensibilitat. També sabem que ingerir una certa dosi d'alcohol pot provocar un estat transitori d'eufòria; i que si voluntàriament donem voltes al cap a un mal tracte que hem rebut, provocarem reaccions d'ira. Aquests serien alguns exemples de la influència, sempre indirecta, que la

voluntat pot exercir a curt termini sobre els sentiments.

Molt més important, tanmateix, és la influència que la voluntat exerceix a llarg termini sobre l'afectivitat, perquè és precisament aquesta influència la que li permet *donar forma*, formar-la. En reflexionar sobre aquest procés es percep clarament que la persona és una i que la formació només aconseguix el seu objectiu si arriba a la intel·ligència, a la voluntat, als afectes. En això ens aturarem en el proper article.

Julio Diéguez

[1] F. Ocáriz, *Carta pastoral*, 14-II-2017, núm. 8.

[2] Cf. Concili Vaticà II, Constitució pastoral *Gaudium et spes* (7.XII.1965), núm. 22.

[3] F. Ocáriz, *Carta pastoral*, 14.II. 2017, núm. 8.

[4] Sant Josepmaria, *Solc*, 84: «La teva felicitat a la terra s'identifica amb la teva fidelitat a la fe, a la puresa i al camí que el Senyor t'ha marcat». Cf., també, per exemple, sant Josepmaria, *Instrucció, maig-1935/14-IX-1950*, 60; *Instrucció, 8-XII-1941*, 61; sant Josepmaria, *Amics de Déu*, 189.

[5] Sant Josepmaria, *És Crist que passa*, núm. 96.

[6] Cal esmentar, com a exemple, el títol de l'homilia *Amar al mundo apasionadamente*, a *Conversaciones*, núm. 113-123.

[7] *Amics de Déu*, núm. 183

[8] Sant Josepmaria, *Camí*, núm. 206.

.....

pdf | document generat
automàticament des de [https://
opusdei.org/ca-ad/article/arribar-a-la-
persona-en-la-seva-integritat-el-paper-
dels-afectes-i/](https://opusdei.org/ca-ad/article/arribar-a-la-persona-en-la-seva-integritat-el-paper-dels-afectes-i/) (04/04/2025)